

## Utbildningsinspektion i Skarpnäcks skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

### Innehåll

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| Inledning .....                                      | 1 |
| Underlag .....                                       | 1 |
| Beskrivning av Skarpnäcks skola .....                | 2 |
| Sammanfattande bedömning.....                        | 2 |
| Bedömning av utbildningsresultaten.....              | 3 |
| Bedömning av verksamheten .....                      | 4 |
| Bedömning av förutsättningarna för utbildningen..... | 8 |

### Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Skarpnäcks skola den 30-31 januari och den 1 december 2007 . I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen (Lpo 94) och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

### Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Skarpnäcks skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Skarpnäcks skola intervjuades rektorn, lärare och elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna förde även informella samtal med lärare och elever samt besökte lektioner i flertalet ämnen och klasser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

## Beskrivning av Skarpnäcks skola

| Skarpnäcks skola | Antal barn/elever |
|------------------|-------------------|
| Förskoleklass    | 91                |
| Grundskola       | 420               |

Skarpnäcks skola ligger i stadsdelen Skarpnäck i ett område med omväxlande villor och flerfamiljshus. Skarpnäcks skola och Bagarmossens skola var tidigare ett gemensamt rektorsområde men delades hösten 2006 då Skarpnäcks skola fick en egen rektor. Förutom av förskoleklasser består skolan idag av årskurserna 1–6. Årskurs 7 tillkommer hösten 2007 och skolan är tänkt att så småningom utökas till en grundskola med årskurserna 1–9.

## Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Skarpnäcks skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen (Lpo 94) och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att utbildningen i Skarpnäcks skola som helhet är av god kvalitet. Särskilt skall framhållas skolledningens och personalens stora engagemang och kvalitetsarbete för att ytterligare utveckla skolan vad gäller elevernas kunskapsutveckling och ökad måluppfyllelse. Ytterligare ett område att betona är det goda förhållningssätt som råder mellan såväl elever som elever och vuxna.

Inspektionen visar att resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 5 för åren 2005 och 2006 är likartade och så gott som alla eleverna når målen på dessa. Inspektörernas intryck från inspektionen är att skolan ger eleverna goda förutsättningar att bedriva sina studier och nå en ökad måluppfyllelse. Trots detta kan skolan inte presentera någon samlad bild av kunskapsresultaten i alla ämnen. På individnivå finns dock rutiner för att följa elevernas utveckling. Elever och föräldrar har en klar bild av elevernas resultat i förhållande till målen. I förskoleklassen får eleverna en bra förberedelse inför sin skolgång.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Skolan upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Skolan upprättar inte någon kvalitetsredovisning (1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m).
- Skolan ger inte elevens val i enlighet med författningarna (2 kap.19, 20 §§ grundskoleförordningen).

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör vidareutveckla sitt arbete mot trakasserier och andra kränkningar och tillse att likabehandlingsplanen omfattar det lagen kräver.
- Arbetet med att ge eleverna förutsättningar och möjligheter till ansvarstagande och inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll bör förbättras.
- Skolans samverkan med elevernas föräldrar bör utvecklas.
- Skolan bör säkerställa att all undervisning inriktas mot strävansmålen i läroplanen och de nationella kursplanerna så att eleverna ges likvärdiga möjligheter att nå målen.
- Skolan bör i större utsträckning variera undervisningen så att elevers olika behov tillgodoses.
- De individuella utvecklingsplanerna bör konkretiseras och vidareutvecklas ytterligare.

### Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen (Lpo 94).

Inspektionen visar att barnens utveckling och lärande i förskoleklassen regelbundet följs upp av personalen genom iakttagelser och samtal, dels med barnen i grupp dels enskilt. Barnens inflytande och delaktighet i dessa sammanhang är stor. Samtal om barnens utveckling och lärande sker också med barnens föräldrar. Enligt såväl föräldrar som personal kan en positiv utvecklingslinje skönjas. Med utgångspunkt i vad som framkommit i inspektionen bedömer inspektörerna att barnen i förskoleklasserna ges goda förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger.

#### Kunskapsresultat enligt kursplanernas mål

**Tabell. Nationella ämnesprov årskurs 5**

| År                                                   | 2005 | 2006 |
|------------------------------------------------------|------|------|
| Andel (%) som minst uppnått resultatet G i svenska   | 94   | 98   |
| Andel (%) som minst uppnått resultatet G i matematik | 97   | 97   |
| Andel (%) som minst uppnått resultatet G i engelska  | 97   | 98   |

Källa: Siffrorna är skolans egna

I läroplanen och de nationella kursplanerna anges mål för utbildningen, övergripande och i olika ämnen. Skolan skall klargöra för eleven vilka målen är och kontinuerligt följa upp elevernas kunskapsutveckling. I inspektionen framkommer att många elever är väl medvetna om målen för utbildningen medan andra har svårt att uppge några kunskapsmål.

Uppföljningar och sammanställningar av kunskapsutvecklingen görs kontinuerligt på individnivå, särskilt inför utvecklingssamtalen. Utöver resultaten från de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik som för övrigt är goda (se tabellen), kan skolan inte redogöra för hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 i kursplanernas ämnen. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till bland annat de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolenivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Inspektörerna bedömer därför att skolan måste förbättra arbetet med uppföljning och utvärdering av skolans samlade resultat vad gäller elevernas kunskaper i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5. Dessa resultat bör också ligga till grund för skolans kvalitetsarbete och skolans arbete med att ge stöd till elever.

### **Resultat av arbetet med normer och värden**

I läroplanen anges att skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Resultatet av ett sådant värdegrundsarbete kan vara svårt att mäta. Ett tecken på resultat kan emellertid vara hur eleverna förhåller sig i skolmiljön. Vid lektionsbesök och i samtal och intervjuer uppfattar inspektörerna att flertalet elever är ansvarstagande samt att de kan arbeta i demokratiska former. Vidare framgår av inspektionen att de visar hänsyn, omsorg och förståelse samt respekterar kamrater, lärare och närmiljön på ett bra sätt. Resultaten av skolans trivselenkäter till eleverna för år 2006 visar att en övervägande del av eleverna trivs på skolan. Kränkningar är ovanliga men kan förekomma. I inspektörernas samtal och intervjuer med elever framkommer att de allra flesta känner sig trygga i skolan och att kränkningar sällan förekommer. Inspektörerna bedömer att skolan övergripande når goda resultat med sitt värdegrundsarbete men att arbetet med att förhindra trakasserier eller annan kränkande behandling bör vidareutvecklas och intensifieras då det ändå framkommit att kränkningar förekommer.

## **Bedömning av verksamheten**

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen (Lpo 94) och i andra författningar för skolformen.

### **Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet**

Skarpnäcks skola arbetar på olika sätt med norm- och värdebildning. Dels genom att i den dagliga verksamheten alltid uppmärksamma elevers förhållningsätt och agerande, dels genom att i gemensamma lektioner (projekt Charlie)<sup>1</sup> och temaarbeten låta eleverna diskutera och öva på hur de bör vara mot varandra. Skolan har gemensamma ordningsregler som är kända av eleverna. Delaktigheten vid framtagandet av dessa regler sker i klass- och elevråd.

<sup>1</sup> CHemical Abuse Resolution Lies In Education” ("Drogmissbruk går att förebygga genom utbildning"). Project Charlie är en mobbningsförebyggande kognitiv metod avsedd att ge ord och tankar för känslor.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I skolans likabehandlingsplan redovisas planerade åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling. Inspektörerna bedömer att skolans likabehandlingsplan i flera avseenden ligger i linje med lagens ändamål men att skolan bör förtydliga hur den avser att utreda eventuella fall av diskriminering och annan kränkande behandling samt vilka åtgärder som skall vidtas i förekommande fall. Rutiner finns på skolan men dessa bör också dokumenteras i skolans likabehandlingsplan.

Läroplanen anger att i varje klass eller undervisningsgrupp skall eleverna ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna och att den närmare utformningen skall anges i arbetsplanen. Vidare anges att läraren skall se till att alla elever oavsett kön och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. I Skarpnäcksskolans arbetsplan beskrivs hur frågor av gemensamt intresse skall behandlas i klassråd och elevråd. I intervjuer framkommer att elevernas tillit till skolans intresse för samverkan med eleverna tidigare inte varit särskilt stor. Denna tilltro har enligt eleverna ökat markant sedan skolan fått en ny skolledning. Rektorn deltar i alla elevråd och flera frågor av gemensamt intresse har på senare tid diskuterats och fått sin lösning i elevråden.

I samtal, intervjuer och lektionsbesök framkommer att elevernas möjligheter till inflytande över undervisningen varierar mellan olika klasser och lärare. Avgörande tycks vara enskilda lärares inställning. Undervisningen planeras mestadels av lärarna utan elevernas medverkan. Inspektörerna bedömer därför att arbetet med att ge eleverna förutsättningar för och möjligheter till ansvarstagande och inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll bör förbättras.

Skolans samverkan med elevernas föräldrar sker främst i samband med utvecklingssamtalen och föräldramöten men även inom föräldraföreningens organisation. Föräldraföreningen bidrar med föreläsningar, ”cykelbytdagar” med mera. I samband med att skolan skall utökas till och med årskurs 9 har skolan tillsammans med föräldrarna bildat en referensgrupp, dels för information, dels för att samråda. Trots skolans insatser i detta avseende är flera föräldrar missnöjda med den information de får från skolan. De föräldrar inspektörerna kommer i kontakt med i samband med inspektionen anser att det är lärarberoende huruvida de nås av information eller inte. Skolans hemsida, som var tänkt att innehålla viss information, uppdateras enligt uppgift alltför sällan. Inspektörerna bedömer att skolans samverkan med elevernas föräldrar bör utvecklas så att det inte är avhängigt vilken lärare eleverna har för att föräldrarnas skall nås av information från skolan.

### **Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen**

I läroplanen (Lpo 94) och i de nationella kursplanerna anges mål att sträva mot och därmed inriktningen på skolans arbete. Inspektörerna uppfattar vid lektionsbesöken att flertalet lektioner utgår från lärarnas planering och att elevernas insatser begränsar sig till att utföra det lärarna har bestämt. Få exempel ges på hur eleverna arbetar undersökande och reflekterande. Dock ser inspektörerna enstaka lektioner där inriktningsmålen ligger till grund för undervisningen och där eleverna ges goda möjligheter att utveckla de kunskapskvaliteter som anges i målen. Inspektörernas samlade intryck från intervjuer och lektionsbesök är att undervisningens kvalitet varierar såväl mellan olika arbetslag/spår som mellan enskilda lärare. Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att all undervisningen inriktas mot strävansmålen i läroplanen och de nationella kursplanerna så att eleverna ges likvärdiga möjligheter att nå målen. I detta sammanhang bör också elevernas inflytande över det egna lärandet beaktas.

### **Individanpassning och stöd**

I läroplanen anges att läraren skall utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel, stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter. Vid flertalet av de lektionsbesök inspektörerna gör, arbetar eleverna dock med samma sak och de individuella lösningarna är ofta av kvantitativ karaktär. I den vanliga klassundervisningen ser inspektörerna få exempel på individuellt utvalda läromedel för olika elever. Vanligast är att alla elever har samma bok och arbetar med samma uppgifter. Inspektörerna bedömer att skolan i större utsträckning kan variera undervisningen så att elevers olika behov tillgodoses.

Inspektionen visar att skolan har väl fungerande rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd och det stöd skolan erbjuder är enligt inspektörernas bedömning av god kvalitet. För arbetet med särskilt stöd har skolan ett elevhälsoteam som sammanträder kontinuerligt. De ärenden som tas upp i elevhälsoteamet handlar både om olika sorters inlärningssvårigheter och om social problematik. Elevhälsoteamet gör även regelbunden uppföljning av de åtgärder som vidtagits. Skolan använder sig av åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. De åtgärdsprogram inspektörerna tagit del av bedöms vara av god kvalitet. Dock framkommer i inspektionen att alla elever i behov av särskilt stöd inte har ett åtgärdsprogram. Detta är enligt inspektörernas bedömning inte i enlighet med författningarna varför detta måste åtgärdas.

I Skarpnäcks skola finns en särskild undervisningsgrupp med elever från den egna skolan. Vid inspektörernas besök i gruppen framkommer att undervisningen fungerar väl och att elevernas behov och intressen tillvaratas på ett bra sätt. Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp fattas av skolans rektor.

### **Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning**

Läraren skall enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn.

I inspektionen framkommer att elevernas resultat redovisas vid utvecklingssamtalen men som nämnts tidigare kan skolan inte ge någon samlad bild av måluppfyllelsen i årskurs 5 i alla ämnen vilket måste åtgärdas. De underlag som används innan och under utvecklingssamtalen är enligt inspektörerna av god kvalitet. Under samtalen upprättas framåtsyftande individuella utvecklingsplaner. Inspektörerna bedömer dock att de individuella utvecklingsplanerna bör vidareutvecklas och konkretiseras ytterligare genom att tydligare anknyta till de nationella målen. Vidare bör de individuella utvecklingsplanerna både beskriva vilka insatser som skall göras av skolan, som har det pedagogiska ansvaret, och vilka konkreta insatser som eleven och vårdnadshavaren kan göra för att eleven skall nå framgång i skolarbetet.

### **Kvalitetssäkring och förbättringsarbete**

Enligt författningarna har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Varje skola skall årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Inspektionen visar att Skarpnäcks skola för tillfället inte har någon kvalitetsredovisning. Skolan har enligt rektorn i en instruktion från skolchefen ersatt kvalitetsredovisningen med en verksamhetsberättelse. Denna kan dock inte anses motsvara författningarnas krav på en kvalitetsredovisning. Inspektörerna kan vid sitt besök, vid flera tillfällen, se och höra lärare och elever beskriva hur de provar nya arbetssätt för att om möjligt ytterligare öka måluppfyllelsen. Med detta vill inspektörerna visa på att ett kvalitetsarbete finns och utförs på skolan trots att det inte är inskrivet i någon kvalitetsredovisning. Skolan måste dock ha en kvalitetsredovisning och denna skall innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Kvalitetsredovisningen skall utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Elevernas vårdnadshavare skall också ges möjlighet att delta i arbetet med kvalitetsredovisningen. Som ett led i kvalitetssäkringen bör rektor analysera de skillnader som finns mellan arbetslag/spår och lärare gällande kunskapssyn, innehåll i undervisningen, arbetssätt och arbetsformer samt säkerställa att alla elever ges likvärdiga möjligheter att utveckla de kunskaper och färdigheter som uttrycks i läroplan och nationella kursplaner.

### **Ledning och intern kommunikation**

Rektor har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. För att utöva sitt ledarskap skall rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Skarpnäcksskolans ledning består av rektorn som till sitt stöd har en pedagogisk chef. I skolans ledningsgrupp ingår även ett antal lärare som har funktionen som så kallade arbetsplatschefer. Rektorn upplevs av flertalet lärare och intervjuade föräldrar ha en god bild av det dagliga arbetet trots att rektorn vid inspektionstillfället endast hade varit anställd cirka 6 månader på skolan. Rektorn har inte genomgått den statliga rektorsutbildningen. Inspektörerna bedömer att rektorn har god kännedom om skolans nationella uppdrag och elevers rättigheter och utövar ett pedagogiskt ledarskap för verksamheten.

**Bedömning av förutsättningarna för utbildningen**

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

I författningarna anges undervisningens omfattning och de val som elever har rätt att göra. I timplanen anges ett visst antal timmar för elevens val. Syftet med elevens val är att bredda och fördjupa kunskaper i ett eller flera ämnen och innehållet skall vara förenligt med målen i kursplanerna. Urvalet ska vara allsidigt och skolan (styrelsen) skall sträva efter att tillgodose elevernas val. Skolverket har i ett tillsynsbeslut framhållit vikten av att undervisningstiden inom ramen för elevens val verkligen utnyttjas till något som eleven själv önskar och som därmed kan öka studiemotivationen. Av inspektionen framgår att eleverna i Skarpnäcks skola inte erbjuds elevens val. Detta är enligt inspektörernas bedömning inte i enlighet med författningarna och måste därför åtgärdas.

I inspektionen har också tillgången till lokaler, skolbibliotek, läromedel och annat material bedömts. Inspektörerna bedömer att skolans lokaler och undervisningsmaterial ger goda förutsättningar att bedriva undervisning så att målen kan nås. Vidare bedömer inspektörerna att skolan har god tillgång till både lärare med pedagogisk utbildning och lärare med speciell kompetens.

|            |           |
|------------|-----------|
| Datum      | Ort       |
| 2007-06-20 | Stockholm |

Tommy Bucht  
Stig Westlund